Jarkko Lahtinen, Mari Sjöström, Päivi Väisänen-Haapanen

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto

HE 81/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 toiseksi lisätalousarvioksi

Kuulemisen aiheena on vuoden 2022 toisen lisätalousarvion opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokka, erityisesti lasten ja nuorten tukipaketti ja sen riittävyys mm. koronasta aiheutuneen oppimisvajeen paikkaamiseen sekä mitä toimia tarvittaisiin ukrainalaisten lasten saamiseksi varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja harrastustoiminnan piiriin.

Lisätalousarviossa ehdotetaan lisättäväksi 5 milj. euroa lasten ja nuorten harrastustoimintaan covid-19-epidemiasta toipumisen ja ukrainalaisten lasten maahantulon vuoksi.

Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen valtionapuja ehdotetaan lisättäväksi 126 miljoonalla eurolla. Tästä 67 milj. euroa kohdistetaan varhaiskasvatukseen Ukrainan kriisin johdosta, 58 milj. euroa koronaepidemiasta johtuvan oppimisvajeen paikkaamiseen sekä 1 milj. euroa Ukrainasta saapuvien esi- ja perusopetus- sekä lukioikäisten suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetuksen ja oman äidinkielen opetuksen tukemiseen.

Vapaan sivistystyön määrärahaa ehdotetaan lisättäväksi 1,5 milj. euroa suomen tai ruotsin kielen opetuksen järjestämiseksi Ukrainasta tuleville turvapaikanhakijoille. Momentin perustelumuutoksen mukaan maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksyttävään koulutukseen voisi käyttää määrärahaa 13 330 000 euroa ja kansanopistojen valtionosuusrahoituksesta siirrettäisiin 62 000 euroa oppivelvollisten oppimateriaalihankintoja varten.

Ammatillisen koulutuksen valtionapuja ehdotetaan lisättäväksi 26 milj. eurolla tukitoimiin koronaepidemiasta johtuvien osaamisvajeen paikkaamiseksi ja hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Momentin perustelujen mukaan määrärahasta voisi käyttää 70 milj. euroa opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen, tuntiopettajien opetustuntimäärän lisäämiseen sekä opetuksen tukihenkilöstön palkkaamiseen. Samalla tavoitteellista opiskelijavuosimäärää nostettaisiin 800 opiskelijavuodella.

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Lukiokoulutukseen ehdotetaan lisättäväksi 17 milj. euroa oppimisen puutteiden korjaamiseksi ja opiskelijoiden hyvinvoinnin vahvistamiseksi.

Myös korkea-asteen rahoituksella on vaikutuksia kuntatalouteen. Korkea-asteen koulutukseen ehdotetaan 5,5 milj. euron lisäystä opiskelumahdollisuuksien lisäämiseksi Ukrainasta sotaa paenneille. Ammattikorkeakouluille ehdotetaan lisättäväksi 1 milj. euroa Ukrainalaisille pakolaisille tarjottavista tuki- ja neuvontapalveluista.

Liikuntatoimeen ehdotetaan 2 milj. euron lisäystä koronaelvytystoimenpiteisiin Liikkuva koulu ja opiskelu -uusstartti sekä Liikkuva aikuinen -kokonaisuuksiin. Lisäksi kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävään nuorisotyöhön ehdotetaan 7 milj. euron avustusmäärärahaa liittyen koronaepidemian ja Ukrainan pakolaistilanteen vaikutuksiin.

Pidämme Kuntaliitossa tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena lisätä lisätalousarviossa valtionapurahoitusta koronaepidemiasta aiheutuneiden vaikutusten vuoksi sekä Ukrainasta maahan saapuvien opetus- ja kulttuuripalveluiden järjestämiseksi. Toinen lisätalousarvioesitys ei sisällä lisämäärärahaa esimerkiksi taiteen perusopetukseen. Katsomme, että koronaepidemian vaikutuksia ja Ukrainasta maahan saapuvien määrää ja palvelutarvetta tulee seurata ja arvioida aiheutuvien kustannusvaikutusten korvaamiseksi kuntatalouteen.

Lasten ja nuorten tukipaketin riittävyys

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuspalvelut on pyritty järjestämään normaalisti lähipalveluna koronaepidemian aikana. Epidemian vaikutukset ovat näyttäytyneet pääasiassa lasten ja henkilöstön poissaoloina palveluista. Lasten poissaolot ovat johtuneet perheessä tapahtuvista sairastumisista ja asennoitumisesta palveluihin osallistumiseen. Lasten poissaolot ovat yhteydessä myös asiakasmaksutulojen alenemiseen. Lisäksi varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuuteen epidemia on tuonut sijaistarpeita ja lisäkustannuksia.

Pidämme myönteisenä ja erittäin tärkeänä sitä, että valtio korvaa lisätalousarviossa vuonna 2022 kunnille Ukrainasta maahan saapuvien lasten varhaiskasvatuksen järjestämisestä aiheutuvat kulut. Varhaiskasvatuspalveluiden käyttäjien määrää on vaikea ennakoida.

Koska kunnilta edellytetään palveluiden järjestämistä Varhaiskasvatuslain 6 § 3 mom:n mukaan kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa muullekin kunnassa oleskelevalle lapselle kuin kunnan asukkaalle, tulisi valtionosuusjärjestelmän määräytymisperusteita uudistaa siten, että

valtionosuusjärjestelmä sisältää pysyväisluonteisesti rahoituksen maahan muuttavien lasten varhaiskasvatuskustannusten osalta.

Esi- ja perusopetus

Esi- ja perusopetuksen järjestäjille koronaepidemian vaikutusten tasoittamiseksi kohdennettua määrärahaa on pidetty tärkeänä sekä lukuvuonna 2020-2021 että 2021-2022. Rahoituksen avulla on voitu monin eri ratkaisuin pyrkiä lieventämään koronaepidemiasta aiheutuneita oppimis- ja hyvinvointivajeita sekä niiden polarisoitumista eri ikäluokissa mm. tuen, opetuksen ja ohjauksen sekä opiskeluhuollon vahvistamisen keinoin. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että koronaepidemian pitkittäisvaikutukset tunnistetaan ja tulevallekin lukuvuodelle on mahdollista käyttää määrärahaa paikallisesti todettujen tarpeiden mukaisesti kasvun ja oppimisen sekä hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Epidemiatilanne on ollut erilainen eri puolella maata ja myös paikalliset olosuhteet ovat erilaiset. Pidämme tärkeänä, että määrärahan tasoa ei edellisestä vuodesta laskettu vaan on esitetty nostettavaksi. On valitettavaa, että valtionavustuksen haku ja päätökset tulevat opetuksen järjestäjille tulevan lukuvuoden suunnittelun kannalta liian myöhäisessä vaiheessa. Erityisesti henkilöstön rekrytointi ja mahdollisuudet vastata opetusjärjestelyin tunnistettuihin tarpeisiin on aikataulun myötä rajallisempaa. Pitkäjänteisen opetustoiminnan suunnittelun näkökulmasta opetuksen järjestäjää tukisi tieto koronasta johtuvin perustein annettavan rahoituksen jatkumosta.

Kiinnitämme huomiota siihen, että esityksessä on arvioitu, että esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen osalta ns. täydentävän opetuksen tarjonnan eli S2- ja R2-kielen opetuksen sekä oman äidinkielen opetuksen tarve lisääntyy. Jotta tämä Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain (1705/2009) 45 §:n 2 momentin perusteella jaettava rahoitus tulisi koulutuksen järjestäjien hyödynnettäväksi nykyistä paremmin, olisi valtionavustusta koskevan asetuksen (1777/2009) laskentaperusteita ajantasaistettava ja rajoitteita tarkasteltava. Esimerkiksi voimassa olevan asetuksen kriteereissä sidotaan laskennallisten ryhmien muodostaminen lukukauden alkuun tai kurssin alkuun. Soveltamisala rajaa esiopetuksen oppilaat rahoituksen ulkopuolelle. Valtionavustuksen käyttöä rajaavat tekijät eivät välttämättä kannusta tilannejoustaviin ratkaisuihin käynnistää tai laajentaa täydentävän opetuksen tarjontaa kesken lukuvuoden eri koulutusmuodoissa.

Harrastustoiminta

Koulupäivän yhteydessä toteutettavan lasten ja nuorten harrastustoiminnan määrärahan vahvistaminen 5 milj. eurolla on oikeansuuntainen toimenpide.

Varsinaisessa vuoden 2022 talousarviossa määräraha momentille on 14,5 milj. euroa, mikä vastaa vuoden 2021 rahoitustasoa. Maksuttoman harrastuksen toteuttamiseen kaikille peruskouluikäisille lapsille ja nuorille rahoituksen taso on riittämätön. Koronaepidemia ja Ukrainasta paenneiden lasten ja nuorten maahan saapuminen lisäävät entisestään hyvinvointia tukevan harrastustoimintamahdollisuuksien tarvetta, joten lisämäärärahalle nähdään tarve palveluiden järjestämiseksi. Kuntaliiton näkemyksen mukaan asiassa olisi välittömästi kiinnitettävä huomiota koulupäivän yhteydessä oleville palveluille määriteltyihin kohdejoukkoihin. Harrastamisen Suomen malli on suunnattu perusopetuksen 1-9 vuosiluokalla oleville oppilaille ja näin ollen perusopetukseen valmistavassa opetuksessa olevat oppilaat eivät nykyisen mallin mukaisesti ole valtionavustuksen piiriin kuuluva kohdejoukko. Kuntaliiton mukaan kuntien olisi saatava tieto, voivatko perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaat osallistua mm. harrastamisen Suomen mallin mukaiseen toimintaan. Koulupäivän yhteydessä tarjottavaan harrastamiseen integroituminen voi omalta osaltaan vaikuttaa myönteisesti perusopetukseen siirtymistä ja koulunkäyntiin kiinnittymistä. Tähän asiaan olisi myös syytä kiinnittää huomiota, mikäli harrastamisen Suomen mallin vakinaistamisessa edetään.

SUOMEN KUNTALIITTO

Terhi Päivärinta
johtaja, hyvinvointi ja sivistys -yksikkö

Jarkko Lahtinen
kehittämispäällikkö

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi